

براهوئی مقالہ نگاری اسے جاچ اس

عابدہ بلوچ

اسٹنسٹ پروفیسر شعبہ براہوئی جامعہ بلوچستان کوئٹہ

محبوب شاہ

ایم فل سکالر، جامعہ بلوچستان کوئٹہ

Abstract

An essay is a short academic composition. The word “essay” is derived from a French word “essai ” or “essayer ” which mean “trail ”. In composition, however, an essay is a piece of non-fiction writing that talks or discusses a specific topic. Presently, essay is part of every degree program. An essay is a specific discussion or debate on a topic from a specific point of view. Everyone discusses the topic from his own specific angle. Readers not only get a glimpse of what the other aspect of the topic is, they also come to know about the tone and voice of the writers to decide whether he has achieved a certain level of capability in writing. in this paper Brahui essay writing and its evaluation has been discussed in brief.

Key words: academic composition, essay, non-fiction

انسان اشرف اخلاقیات پاٹنگ انتے کے او عقل شورنا خواجہ ۽ او احساسات آتا تر جانی کن
زبان آن کمک الیک لفظ آتا خوارتیاں نشر آتا وخت اس نظم آتا کنڈی خلیک ہرا وخت کے داخوا ک
کنڈی جوڑ مریرہ تو دا کنڈی تیان غزل او قصیدہ، مثنوی وخت انسانہ او ناول وخت اس ڈرامہ او
داستان یا مقالہ نارنگ اٹ دو بریرہ۔

چاہنداری

مقالات ادب نا سے سنجیدہ اصنف اسے داٹی ٹھوں علمی و فلسفیانہ ویل آتے درشان کنگ داڑان زبان شون تنگ کن بھلوکمک اس دو بریک مقاالتی سرجم اتحقیق و خوڑت ڪاریم کروئی تمک داٹی علمی رائگی کے جائی بے خلیس آن وزیبا و رآ سیئی تالان کروئی تمک نوشته کارتینا و فکرا و خیال ۽ اسے بھلو سوچ او چاہندار و پک و ڦاٹ بیان کیک۔

سید محمد حسین نا پانگے مقاالتہ ادب نا ہمو صنف ۽ هر اٹی سنجیدگی علیست چاہنداری و ڪرمب اُنگ ۽ پارہ مقاالتہ نگار اسے آ چاہنداری و سنجیدگی ٿی شره کیک دا شره صاف و پاک مریک دانا تیز روشنائی تر وک آپہلو آن اُست خواہی نا نوشت نا ہر بخش آک دو بریرہ مقاالتہ نگار کاریم اسے اُستاد اسے نا و ڦاٹ درس و تدریس ۽ او حکیم او عالم آتا و ڦاٹ سنجیدہ او ہیت کیک۔ (محمد حسین سید،)

ادبی دنیا ہر صنف آنا سے معنی مریک ہندن مقاالتہ نامعنی ہیت و گپ کنگ ۽ مقاالتی اسے سرحال آسیا علمی پٹ و پول کنگ ہم سرحال آ تقیید کنگ نوشتہ کرو کا ہیت آ کے مقاالتہ پارہ مقاالتی نوشتہ سرحال نا جاچ ۽ عالمانہ و ڦاٹ الوئی تمک او ڦا تقیید کنگ مقاالتی نمثنا نک ۽ ڪرمبی سرحال نا جاچ ۽ الینگ مضمون او مقاالتہ اسے و ڦا مریرہ و لے داتی ہی اسے چنکو فرق آسے مضمون گونڈ او مقاالتہ مرغن مریک ادبی و ڦاٹ ہر نوشتہ ک تینا طبیعت نا و ڦا و ڦاول آٹ مقاالت نوشتہ کیک ہر نوشتہ کرو کا نا انداز ۽ بیان جتا مریک۔ (سرپرہ، 1981)

ہندن علمی ویل آتے غیر شخصی و ڦاٹ بیان کنگ ۽ مقاالتہ نگاری پارہ و لے داڑکن دا لامی ۽ داٹی شخصی و داخلی عنصر آک آوار مفس داک گیشتری غیر دچسپ و ڦاٹ مریرہ و لے اینو پگہ ناجدید دور اٹ مقاالت غانتی ہی ادبی چس ہم آوار ۽۔

اُردو ادب نا سے بھلو پن اس حفیظ صدیقی تینا کتاب کشاف تقییدی اصطلاحات آٹ نوشتہ کریسہ پاک مقاالتہ موجامع آنسڑی مضمون ۽ پارہ هر اٹ اسے گھین او سرحال اسے آ عالمانہ و ڦاٹ تحقیق و تقیید

مرے۔ (صدیقی، 1985)

مقاله لی نمشتا نک إستار آمبار خنگلک مقاله نویس تینا خیالات آتے ہندن تالان کیک کہ الفاظ آتا موضوع مناسب ترتیب توں اوارڈا تی نقطہ نظر نادرشان کنگ توں اونا شخصیت نازیبائی نامعلوم مرے داڑان واقعات و موضوع ناجوانیک مرآن پاش خنگرہ اونا بیان آن جوزہ نابستی و احساس ناخوص بنوک او خوانوک ۽ دو بریک مقالہ لی شعوری کشت آن نزیبائی ودی منگ چانگ نہ اُست خواہی نہ نیکی دا ہر مُسٹ آگڑا ک مقالہ لی تعینت آوار تمسرہ کیرہ و لے شرط دادے کہ اونا جوزہ لی اونا تحریک اٹ ایمانداری او ملخصی او امر مرے مقالہ نازیبائی موضوع او مقصد آن چانگلک اگه مقصد ۽ اُنگے تو زبان نا مُسے وڑاو۔

آل احمد سرو نا خیال انا مطابق ہندام سے وڑا وڑا لی او اولیکو ہیت کنگ نازیب ان ہر انا سیدھا سادہ او او کاروباری او مقصد اسے مرے ارٹیکیو سائنس یا علوم نازیب ان ہر انا مقصد معلومات سرکنگ مسٹیکیو ادبی آ زبان ہر انا مقصد مزاح او خوشی ناذر یعنی اٹ متاثر کنگ او لیکو ہر وڑاٹ اسٹائل ناسوال زیاہ اہم اف مگر ادبی وڑاٹ زبان اٹ مقالہ نادبی منگ لازمی ۽ ہر اڑان مقالہ پین زیبا مریک۔ (سرور، 1975)

مقالہ نوشتہ کنگ نا وخت آبندغ بنا دوی حیثیت جوزہ نام ریک جوزہ غان پر انگابندغ آتا ثواب اٹ پنی مریرہ ہندن مقالہ لی مون آبرو کابندغ آک گیشتری پنی وجہ باقی مریرہ اسے مقالہ سے نا وشت اٹ جوانی ہمو وخت اسکا خنگلک وخت اس کہ او سر حال توں تعینت ہر وڑاٹ گندوک مرے اگه نوشتہ کار تینا جوزہ غاتے تینا زبان او قلم اٹ سخت تورے گڑا مقالہ او سر حال ہر تو ماک زیبا او گچین خنگرہ مقالہ ہمو وخت آہ بندغ ۽ دوست بریک ہرا وخت مقالہ جوزہ غاتا گمب اٹ ڈب الینگ آن بچیفے او مدام سر حال ۽ ذہن اٹ تختے۔ (شاہ، 2017)

ادب نابولی لی شعوری آوڑاٹ تینا زبان ۽ استعمال کنگ نا عمل لازمی ۽ نوشت نابولی نابند او ۽ اسے حد اسکا نام صنوعی آلفاظ لی شعوری پہلو ۽ نظرن پنگ مفک انتہے کہ اونا شعور نا ارتقا لی زدن ہر وڑا نا چک

او تاڑ آک بریره هندرا خاطران چین آنوشت بے پانگ آن جوان ختنگ مگراونا پدان صد آت سال
مُست انا سوچ فکر ہن انا خوشبو اسے بندغ اسے نامخت ناکل ۽ جوزہ غاتے صوب انا روشنائی آمبار
تالان کیک۔

مُلٹن پارینے خوش مزاجی ناخواست آک دادو که اسٹائل سرحال توں آوارشیف بُڈ زامرے مقالہ نا
باورٹ بند اوی ہیت سرحال اسے پنی او مقالہ نویں اس جوڑ منگ کن الی ۽ کہ سرحال فطرت نا
وڑو ڏول اٹ مرے مست کن نوشت اٹ بد لی منگ کیک و لے لب ولہج لفظ آتا شعور جملہ غاٹاشین و
چلنگ نمہ دار مرے ہر گڑا کے بے پڑو ده مریدہ ہمو پاش ختنگپسہ ہمو کہ اسے خاص او بد لی سے توں
گند لگے هندن مقالہ نوشت نا اسے چین او شیخ آسیٹی گڑا س جملہ یا گڑا س پنه بلکہ هنداسکان کہ اسے
تخیقی او مقالہ اسے آن نوشتہ کارنا بندغ ۽ کس اس جوان سرپند منگ کیک هندن مقالہ نا نوشت اٹ
اونا تخلیق آن نظر بٹوئی تمک اسے سرحال اسے آسا شخصیت اسے آن نوشتہ مروک آ مقالہ منگ کیک
ضروری ۽ اسے پوکنو وجتا تاثر اس مونا اتیے ہر اک نوشتہ کارنا اسٹ اٹ زیات کمپ مف مقالہ اسے
آرٹ اسے ہر اک شخصیت و داقعہ غاتے چین او وڑا سیٹی درشان کیک۔ (شاہ، 2017)

ڈاکٹر سید محمد حسین مقالہ نگار کن ہر اشرف ۽ الی پارینے اونا جہانی شخصیت وادی مزاج اگہ اسے ایت
سرپند مریک تو مکالہ نگارنا اسے فرض آتے اونا جوانی گندی تے جوان پھرے مریک گڑاومکال نوشتہ او لکیو
رُخ عالم نا مریک ارٹمیکو انشا پروا زنا بھلو چین و کبین او ایت کیک قدرتی او ایت اسے ڏنگا بندغ
ہر ایت سنجیدہ مریک اندا اتیس کا کہ اتو روک انا اسٹ اٹ هند ایت ڈر پک۔ (محمد حسین، 2017)
ادب نابولی ٿی شعوری وڑاٹ پومنگ نا عمل الی ۽ نوشت نازبان ہر اک ادب نابند او ۽ اسے کچ
اسکان مصنوعی پانگ لفظ مصنوعی ٿی شعوری پد بُنگ مفک انتے کے اونا شعور نا شون اسٹ زندان اکل
ویل آک بریره هندن مقالہ چین او بے مٹ مریک و لے بُڈ آ چندی سال آتا مرداریک اسے
شخصیت اسے ناجوانی تا سوب آن تھار آن تاروشنائی و باسُنی آتمرہ هندن شعور نا کوشت آتا سوب آن

لفظ آتیئی دو به دوالینگ نارواج ودی مریک هر اڑان که نوشت آٹ اُست خواہی ودی مریک جملہ غاتیئی بے گرج و چک و تاڑ آن مقالہ نویس تینے پفیک۔

مقالہ چندی زبان تیئی آسے ہندن ۽ صنف اس جوڑ مسوونے ہرائی کہ ایم اے، ایم فل، پی ایچ ڈی نا کھول آپٹ و پولی مقالہ نوشنہ منگ ۽ هراتا سوب آن مقالہ نگاری نا یلو زبان تیان بیدس براہوئی ادب اٹ، ہم شون شرحائی نا کسر بھاڑ کشادہ خنگ۔

براہوئی مقالہ نگاری

براہوئی زبان و ادب اٹ مقالہ نگاری بھاڑ ممکن اف و لے داروايت آک ناقابلی راج اٹ بھاڑ ممکن ۽ و لے داسکان مقالہ نادرستی راستی نادبی پڑ آجوں متنے ہندسا سوب آن براہوئی مقالہ نگار آک مقالہ و مضمون اٹ خاص اوفرق اس پسے چندی مقالہ نگار آک مقالہ نوشنہ کریسے مقالہ ۽ مضمون اس جوڑ کیرہ وخت وخت اس اوتا مقالہ غان انشائیہ نا گمان مریک و لے ادبی سرحال آتا زی مقالہ نگاری ۽ ادب نا گلٹ اٹ مقالہ سرپندر مریرہ۔

ہندن براہوئی ادب نا ہر مقالہ نوشاک تینا مقالہ غاتیئی تینا قوم او طلن و تینا سیاسی و قابلی کماش آتا تاریخی کردار ۽ تینا مقالہ غاتیئی بیان کریزا و تینا دورانا اجتماعی شعوری دور باری ۽ دن پاش کریزا کہ کل ۽ علمی ادبی تحریک آتا اثرات آک اوتا مقالہ غاتمراه ہندن ادب ۽ خوانگ آن ہمودورانا تاریخی آ مقالہ نوشنہ منگ چاک داڑان ہمودورانا تہذبی آ گڑاک روایات و مسائل آک درshan مسنو او منگ چارہ دا ہم مقالہ نا اسے بخش اسے داڑتون او ردا ہم اسے حقیقت اسے زمانہ سے ٹی اسے وخت اس ہرا نمشتا نک اس وڑا سے جتا جتا مقالہ نوشنہ کریہ انتے کر دا نمشتا نک آک تینا دورانا شعور ۽ مختلف ادبی نقطہ نظر اٹ تینا تینا خیال آتے درshan کیرہ ہندن براہوئی زبان اٹ تنقیدی مقالہ غاتیئی تراب لارکانوی نا اسے جتا و رنگ اسے اوڑان پڑخیقی مقالہ غاتیئی ڏاکٹ عبد الرحمن براہوئی، نور محمد پروانہ، نادر قبرانی، صلاح الدین مینگل، جوہر براہوئی، با بو عبد الرحمن کردن مقالہ غاک براہوئی ادب نا جون

پانگرہ ولے دا صنف اٹ جدت اتیسے زاہد اسلم، جواد احمد، حیات غنوہار، ڈاکٹر عبدالحمید شاہواني، لیاقت سنی، منظور بلوج، خواجہ صالح محمد اوپین چندی بندغ آک دازبان اٹ مقالہ نوشتہ کنگ نامنگ آ کاریم کنگ اٹی ۽۔ (شاہ، 2017)

ہندن رسالہ و جریدہ غاییٰ براہوئی زبان اٹ بھاڑ چھین او مقالہ چھاپ مسوںے اونتھی عبد القیوم بیدار نا براہوئی میں ایل قلم خواتین پروفیسر نادر قمر انی براہوئی زبال مزحمتی ادب غنوہار حیات نا عبد اللہ جان جمال دینی ڈاکٹر عبدالحمید شاہواني نا نصیر آن مُست نصیر آن گلڈ لیاقت سنی نا براہوئی زبان او ادب میں بجازی و مغیات کی وسعت، ڈاکٹر عبدالرزاق صابر نا براہوئی بلوجی شاعری میں سچل سرمست کا رنگ والیو ہند اوڑا نا مقالہ غاک او ارڳ۔

براہوئی مقالہ غاٹا کتاب

براہوئی مقالہ نویس آک باقاعدہ نازی آکتاب ہم چھاپ کریںو لو دا کتاب آک براہوئی زبان ملائی ۽ عمر کنگ کپسہ ولدا ہم الیوز بان تا دا صنف اٹ کتاب نوشتہ کنگ براہوئی زبان کن لکھا سے دا کتاب آئیٰ نور محمد پروانہ نا مقالہ غاٹا کتاب برش ۽ براہوئی اکیڈمی 2007 ٹیک جاہ کریسے براہوئی اکیڈمی نا کمک اٹ کتابی دروشم اٹ بسوںے دا کتاب ارٹمیکو وار 2014 ٹیک ولدا براہوئی اکیڈمی چھاپ کریفینے ہندان براہوئی ادبی سوسائٹی نا پارہ غان 2006 اٹ چھاپ کریفینے دا کتاب اٹ شانزدہ مقالہ نوشتہ او۔

نور محمد پروانہ نا کتاب اٹ کل 20 مقالہ نوشتہ او اونتا تفصیل داوڑا اٹی ۽۔

نمبر شمار	موضوع
پہنچ	
17	براہوئی زبان و اونا ادب
38	براہوئی دوی آغیر براہوئی تحقیق آک
53	براہوئی متل

59	امر ”وہر“ اور ”اور“	4-
65	جدبات ۽ سوز آتنقید و تبصره	5-
73	گیاوان نا پھل	6-
76	براہوئی علم و ادب حضرت علامہ محمد عمر دینپوری	7-
109	حضرت علامہ مولائی شیدائی	8-
97	حضرت علامہ الحاج محمد عمر دینپوری آستا گڑاس کتاب	9-
123	جناب جان محمد خان بُنگل (مرحوم)	10-
129	کناد دین و دنیا ایسم ملک محمد رمضان بلوج	11-
139	نور محمد مینگل انگریز دشمن	12-
149	غازی نوروز خان زرکزی براہوئی روایت آتمکن قربان	13-
156	تیناپنی آخاندان ناروایت آتا امین نواب غوث بخش رئیسانی	14-
170	سر اوان سردار چیف آسراوان	15-
187	الحاج نواب دودا خان زیر و گڑاس ہبیت	16-
207	براہوئی ثقافت	17-
262	حضرت علامہ دین پوری صاحب	18-
289	حضرت علامہ شیدائی وہمارے قومی فرائض	19-
(9) 296	دینی یار درخان کے درخشندہ ستارہ	20-

مقالات جو ہر

براہوئی نشر مرے یا نظم جو ہر براہوئی ناقلم ہر وڑٹ زیبا اور نگ دار و پھل اتنا مردا ری دسک جو ہر
براہوئی نا براہوئی زبان ادب تاریخ و ثقافت نا باروٹ جتا جتنا موضوع تیا نوشته مروکا مقابلہ غاک او نا فکر

ءے بھاز جوانی اٹ درشان کیره۔ دا مقالہ غاییان پاش مریک براہوئی زبان و ادب ناباروٹ جوہر
براہوئی نامشاہدہ ومطالعہ بھاز تالان ارے اوتا فکر کڑمب انگا سمندر آمبار کڑمب ۽ داڑان مُست
جوہر فکر مقالہ غایتا وڈول تالان اس ولے براہوئی ادبی سوسائٹی دا گچین آخزانہ غاتے 2006ء اٹ
کتاب ناشکل اٹ چھاپ کر یعنی اونا گچین آمقالہ غایتا موضوع اوپنک دا وڑائی او۔

پنه	نمبر شمار	موضوع
5	1-	اُستخواہی
9	2-	منہہ بیت
10	3-	براہوئی ادب
14	4-	رنگ برنگ
28	5-	موجودہ وخت انابر اہوئی شاعری
32	6-	براہوئی نوشته ناوار
35	7-	براہوئی ادب الی تقید
56	8-	تقید و ناقصور
46	9-	براہوئی ادب و ناخن
60	10-	نابروکا وخت
65	11-	چورک یا چھارک
69	12-	تحریک در خوانی آسان نظر اس
84	13-	مہر انا یاد گار دے
90	14-	براہوئی گرامر ایل و بلد
94	15-	گندار

رسالہ و جرائد آئینی مقالہ غاک

رسالہ ادبیات:- سہ ماہی اسلام آباد، نگران پریشان خٹک، ماہ جنوری تا جون 2007ء

1۔ براہوئی میں اہل قلم خواتین، عبدالقیوم بیدار 464

ماہنامہ تحریک:- چیف ایڈیٹر بی ایم محمد حسین

1۔ براہوئی زبان اٹ مزحتی ادب نادر قبرانی، پنہ 56

سہ ماہی چراغ:- چیف ایڈیٹر آغاز احمد حسین

ماہ جنوری، فروری، مارچ 2006ء

نمبر شمار	موضوع	نوشتہ کار	پنہ
1	ادب و زند	زادہ اسلام	20
2	ادب و زند	جواد احمد جواد	30
3	عبداللہ جان جمال الدین	غمخوار حیات	32
4	نصیر آن مُست نصیر آن گلڈ	ڈاکٹر عبدالحمید شاہوائی	37

ماہ اکتوبر، نومبر، دسمبر 2006ء

1۔ براہوئی زبان و ادب میں بجاڑی و مغیات کی وسعت، لیاقت سنی، پنہ 14

سہ ماہی دنگیر کوئٹہ روڈ:- مدیر اعلیٰ سلطان ارشد القادری جنوری تا مارچ واپر میل 1993ء

1۔ براہوئی بلوچی میں سچل سر مست کارنگ، ڈاکٹر عبدالرزاق صابر

ماہنامہ کھیر تھر جیکب آباد:- سرپرست میر علی احمد خان براہوئی، چیف ایڈیٹر ڈاکٹر خادم براہوئی

ماہ اکتوبر 1990ء

1۔ براہوئی صورت خطی اُن اناضورت، ڈاکٹر خادم براہوئی، پنہ 3

ماه جنوری 1992ء

- 1- خواجہ صالح محمد دردوفن و فکر، عادل قلندرانی، پنہ 3
ماہنامہ معلم مستونگ:- ایڈیٹر عنایت ولی شیخ، ماہ فروری 2004ء
  - 1- سبی ادب کی آئینہ میں، ڈاکٹر عبدالرزاق صابر، پنہ 17
ماہنامہ چلتیں کوئی:- چیف ایڈیٹر عبدالغفار، ماہ جنوری 2003ء
  - 1- مقالات ع پورا نوی شاہین بار ازدی فن و شخصیت، صابر پولانوی
  - 2- خصوصی مقالہ (ادب و گلو بلازرنیشن نا تصور، صابر بولانوی)
- داکان مُست و داکان پدائیںو اسکان بر اہوئی زبان و ادب اٹ چندی مقالہ غاک بر اہوئی اردو، بلوجی رسالہ و جرائد آئیں ہر سر حال آن و نوشتہ مسون و بلوچستان نا چندی علاقہ غائیں و اڑ تروکا سیمینار آئیں خواننگا نو۔

ادب اٹ شعور نوشتہ کارنا نوشتہ غاٹے روشنائی مخشک ہر اڑان تخلیق با معنی جوڑ مریک گڑا چاکہ نی ہر قسم اناویں واونا وڑ ع پہہ مسونس اسے چین اوادبی او تخلیق اس زندانا سو گونہ شعور اسے آن بیدس درو شم النگ کپک شعور انسان نا زندانا تجربہ غاٹیان جوانو شون الیک انسان زندان اٹ چاہنداری ہمو ھیقی روشنا نی ع ہر اڑان تخلیقی لا ہکیک بیدار مریکہ دار روشنائی علم او فکر آن دو بریک و تینا تہذیب و ثقافت نا تارخ واونا ساڑی صورت حال آن غور کنگ آن و دی مریک و تینا تخلیقی وس ولاخی آن کاریم ہلیسا درشانی نا ہندن او وڑ اختیار کیک ہر اڑان خوانوک آک و بنوک آک تا تصور ہم ہمو وڑ جوڑ مریک زندانا داخلی و خارجی حقائق آتا ترجمانی ہم مریک داڑان ادب اٹ فن کارنا فنی کاریم آک او مقالہ نو لیں آتا جوزہ و سوچ او فکر او تاطب او تاشیر آٹ تالان مسونے بیرہ لفظ اتا ذریعہ مقالہ غاٹا کمک اٹ بر اہوئی مخلوق آدنیا حقائق آتے پاس کریںو۔

کھٹیا:

براہوئی زبان اوادب ناگڑاں نوشنہ کار آک نوشنہ کیرہ کہ براہوئی زبان ناشر نگار آک براہوئی نظر آتون جوانی کتو خاص کر غیر افسانوی ادب ناپڑا کاریم بھاز کم مسوونے ریاست عقلات یا انگریز نادر اٹ داہیتا سے حد اسیں کان راست منگ کیک ہرا وخت کہ بلوچستان ناخلوق اٹ تعلیم باز کم اس بلوچستان نا بھلا کج ادبی صنف آتیان نا بلڈ اسٹر 1950ء آن کرار کرار براہوئی زبان اوادب ناچندی صنف آتیان نوشنہ کنگ نا عمل شروع مس ولے خاص کر 1980ء آن تا دام اسکان بلوچستان اٹ چندی علمی و ادبی ادارہ غاٹیان بیدس بلوچستان یونیورسٹی ٹی براہوئی ڈیپارٹمنٹ بلوچستان اسٹڈیز سینٹر، پاکستان اسٹڈی سینٹر نہ ادازی آ بھاز کاریم کریدا کاریم تیٹی علمی، ادبی، سیاسی، افسانوی، غیر افسانوی ادب نا ہر اگم او گار انگا او ایلو بولی تا صنف آ کے براہوئی ادب نا مڈی جوڑ کریدا کے نشی ادب اٹ تالان کرید ہنکے کسے او داستان، ناول، ناول، افسانہ، ڈرامہ غیر افسانی ادب اٹ مضمون، مقالہ، روپتاز، سوانح عمری، تقدیر نگاری، سفر نامہ، تبصرہ، طنز و مزاح، روز نامچہ، انشائی، خاکہ، آب بینی، تذکرہ نگاری، مکتب نگاری، تارتخ نگاری، کالم ملغو نظات پین پین او ارعنہ نشی ادب اٹ اگہ افسانوی ادب او غیر افسانوی ادب نا بڈ شاعری نامون اٹ اگہ گبین اف تو سبک ہم اف براہوئی ادب نا نوشنہ کار آک ایلو صنف آتیوں او ار مقالہ غاہم کاریم کرینو دا تیٹی سیاسی مقالہ، ادبی او تقدیری مقالہ، سماجی او ثقافتی مقالہ، قومی و شخصیات آتا بارواٹ مقالہ غاٹیان بیدس تحقیقی مقالہ غاٹیا ہم بے مٹ او مقالہ نوشنہ کنگانے ہر اکے اینو آن مُست ادب ہفت تل اٹ ڈکوک مسوونو دا مقالہ غاٹیٹی براہوئی ادب نا بناء غان ارتقاء اسکان براہوئی خلقی او جدید ادب اسکان ہر صنف آ مقالہ نوشنہ مسوونے دا تیٹی چندی مقالہ غاک ادبی، سیاسی او پین چند سینا رآ تیٹی درشان کنگانو۔ دا مقالہ غاک خنوک او خواندہ غاٹیکن اسے بھلو مڈی سے او ہندن براہوئی مقالہ نویسی ٹی دا صنف نا اہمیت براہوئی مقالہ نگار آتا وجہ غان بھاز زیات ع مقالہ چین آن شری ادب نا کشادہ انگا کاریم تا دلیل جوان درشان کرینو ہندن او تا دلیل نا جواز

هم تالان خنگ مقاله نویسی مستقبل اٹ برآهونی ادب نا اسے چین او تاریخ اس جوڑ منگ چاہیک - برآهونی ادب اٹ مقاله نویسی نا جو هر برآهونی او خواجہ ایماندار نور محمد پروانه نا کتابک شنیک مسونو داڑان بیدس ادبی سیمینار آتیان جتا بلوچستان اٹ 1948ء آن اینواسکان وطنی اوقی اوانت انسر جنسی مسونے داجنگ اٹ سرکار گرس عغدارنالقب تسوے تو ہندابندگاک بلوچ تاریخ اٹ شہیدنا یاغازی نا پن منگانے داکل انسر جنسی تیاتینا وخت اس نادر قبرانی او با یعبد الرحمن کردمقاله نوشتہ کریرہ اوڑان پد چندی سیاسی او چندی ادبی بندغ آتا مقاله غاک سیمینار آتیان بیدس اخبار او جراند آتیئی نوشت اٹ بسونو - داڑان بیدس اکثر مقالہ غاییٹی ریاست بلوچستان او نا چین آشخاصیات آک تہذبی بدی سیاسی معاشری او اصلاحی تحریکات آتیا اسے بھلوک چ اسیئی کاریم مسونے مقاله نویسی نا صنف پاکستان جوڑ منگ آن پد برآهونی ادب ناشنخ جوڑ مس - داتسکان دا صنف آن بیدس برآهونی نوشتہ کار آک مضمون نگاری، مکتوب، افسانہ، ناول، درامہ، داستان آ برآهونی ادب نادانشور آک بے مٹ او کاریم کرینو ادبی ترقی نا دور ہم ہند او خنث آن شروع مریک برآهونی ادب اٹ بدی مرسیہ چندی صنف آک دانا جو اٹ تمار داتیئی مقالہ ہم اسے صنف اسے برآهونی ادب اٹ بھاز نوشتہ کار آک بھاز سیاسی مقالہ غاییٹی ہندانہ سخت حقیقت نوشتہ کیہ کہ او بھاز بندغ او سرکاری عہدہ دار آک ہضم مفک ہندان خاطر ان بھاز سیاسی مقالہ غاک مفتر آبفسے ولے سیمینار آتیئی مخلوق اوے شوق اٹ پنک برآهونی ادب دا پڑا ہر وڑا نا مقالہ غاک پھل آ پھل ۽ دا مقالہ غاک تجزیہ کنگ او تقدیمنا بھلوگنجائش اس ارے ولے داتسکان دا بندغ آک اور تیا حساب مریرہ دا مقالہ غاک برآهونی ادب نا پڑا ایم فل او پی ایچ ڈی خوانندہ غایتکن بھلو مڈی سے او برآهونی مقالہ نویس آک اگه مستقبل اٹ دا صنف آ کاریم کیر تو بروکا دے تیئی دا صنف ادب اٹ جوان شون الینگ چاہیک ہندن شعوری کوشت آتیئی مقالہ لی اسے ربط اس ودی مریک ہرا کے پد آن نشی ادب ناشنخ جوڑ مریک برآهونی ادبی مقالہ غاییٹی نور محمد پروانہ، جو ہر برآهونی، عبد القیوم بیدار، نادر قبرانی، با یعبد الرحمن کرد، زاہد اسلام، جواد احمد جواد، غنچوار

حیات، پروفیسر لیاقت سنی، ڈاکٹر عبدالحمید شاہوی، رzac صابر، منظور بلوج، ڈاکٹر داد محمد خادم، عادل قلندر ای، صابر بولانوی اوارعہ ہندن سیاسی مقالہ نویس آک بے حساب اودا صنف اٹ برآ ہوئی ادب اٹ کاریم کنگ بھلوجا گہ اس خالی گڑا صنف ہم برآ ہوئی ادب نا ایلو صنف آتی ہیں ہم کو پہ جوڑ منگ چانک۔

حوالہ اور کتاب آک

- برآ ہوئی جوہر، (2006) مقالات جوہر، برآ ہوئی ادبی سوسائٹی،، پرنہ 17-296
- پروانہ نور محمد، (2007) برش، برآ ہوئی اکیڈمی کوئٹہ،، پرنہ 45
- سرور، آل احمد (1973) نظر اونٹری، خان بک ڈپوکورٹ اسٹریٹ لوہر مال لاہور،، پرنہ 97
- سرپرہ، عبدالرازاق، (1981) ادب ناٹھ آک، اولیکوار برآ ہوئی اکیڈمی کوئٹہ،، پرنہ 02
- شah، محبوب، (2017) مقالہ، تلا ر اخبار کوئٹہ، 24-30 جون، پرنہ 183
- صدیقی، حفیظ (1985)، کشاف تقیدی اصلاحات، مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد،، پرنہ 216
- محمد حسین، سید، اردو نشری کافنی ارتقاء، مرتبہ فرمان فتح پوری، پرنہ 29
- محبوب شاہ (2017) ایم فل مقالہ، برآ ہوئی نشری ادب اٹ شخصیت آتا کردار،، پرنہ 210